

FOAIA

pentru

Minte, Anima si Literatura.

Nr. 1.

1 MARTIU 17 FAURU

1865.

Dela Asociatiunea rom. transilvana.

Protocolu ce s'a luatu in siedinti'a comitetului Asociatiunii transilvane romane tenuta sub presiudu Ilustritatei Sale domnului consiliaru Petru Manu (celu mai betranu membru alu comitetului dupa etate), fiindu de facia dintre membrii comitetului d. consiliaru Dr. Pavelu Vasiciu si Dr. Ioane Nemesiu; dintre dd. membrii suplenti: d. consiliaru gubernialu Paulu Dunca'a, dn. prof. Z. Boiu, dn. prof. Ioane Popescu si dn. prof. Nicolau Cristea; apoi dintre oficialii Asociatiunii: dn. secretariu H. Ioane Rusu, casieru Constantinu Stejaru si dn. controloru Alecsandru Bacu.

§ 9. Dn. presiedinte presentéza reportulu despre starea cassai Asociatiunii pre tempulu acestei siedintie, din care reportu se vede, ca cass'a Asociatiunii, — dupa subtragerea erogatiunilor de pana acum, — are in proprietatea s'a sum'a de 21.481 fl. 35 cr. v. a.

Se ia spre sciintia.

§ 10. Se citește o hartia a Esc. Sale dlui ministru de statu cav. de Schmerling ddo. 22 Ianuaru Nr. 400/m. de st. I. 1865, in puterea carei'a, cu privire la rogarea comitetului Asociatiunii ddo 10 Septembrie 1864, Esc. S'a dlui ministru de statu binevoiesce a aduce la cunoscenti'a comitetului Asociatiunii transilvane romane, cumca c. r. academia de sciintie a decisu a impartasi Asociatiunii transilvane din reporturile, scriptele si publicatiunile sale, cate au esitu pana acum si se mai afla inca disponibile.

Acésta incunoscentiare, comitetulu Asociatiunii o ia spre cea mai placuta sciintia si totudeodata intre acclamatiuni de: „Se traiésca“ si-esprime Esc. Sale dlui ministru de statu, cordiala s'a multiamita.

§ 11. Inaltulu guberniu regiu pre longa harti'a ddo 10 Ianuaru 1865 Nr. 34624 1864 tramite in folosulu bibliotecei Asociatiunii o carte de mare pretiu intitulata „Reportu austriacu asopr'a espositiunii internationale din Londonu, tenute in a. 1862, de prof. Dr. Iosifu Arenstein.“

Conclusu. Comitétulu priimesce acestu ofertu pre longa espresiuca celei mai cordiale recunoscentie, si totudeodata respectivulu dn. bibliotecariu alu Asociatiunii se insarcinéza a petrece numit'a carte in catalogulu cartiloru daruite in folosulu bibliotecei Asociatiunii.

§ 12. Secretariulu H. representéza unu conspectu alu cassei Asociatiunii, despre interesele obligatiunilor publice si ale asemnatiuniloru ipotecarie, care interese, dupa coupónele respective in 28. Ianuaru 1865 s'au incassatu la fondulu Asociatiunii; sum'a a celoru interese face in bancnote 308 fl. 66 cr. v. a. eara in argintu 22 fl. 25 cr. v. a.

Se ia spre sciintia.

§ 13. Se citește o hartia ddo 7 Fanru 1765 a dlui Alecs. Bacu cancelistu belicu si controloru alu Asociatiunii transilvane romane, prin carea acestu oficialu alu Asociatiunii, aducundu la cunoscenti'a comitetului, ca Domni'a S'a e transpusu la Timisiór'a in activitate, prin urmare ca are a se departá din Sabiiu, — totudeodata se róga, cá comitetulu s'a binevoiesca a-i substitui pre unu altu barbatu in locui. si a dispune predarea cassei Asociatiunii. — Totu in asta hartia, numitulu oficialu alu Asociatiunii si esprima multiamit'a s'a atatu comitetului, catu si adunarei generale, care a binevoitu alu onorá cu increderea s'a. —

Conclusu. Comitétulu considerandu fidelulu si

neobositulu servitiu facutu in interesulu Asociatiunei trans. rom. din partea acestui barbatu in calitate de controloru alu Asociatiunei, la propunerea dn. membru alu comitetului Dr. Pavelu Vasiciu se afla motivatu a decide, cá pre longa descoperirea parerei de reu, — se i se esprime in numele Asociatiunei multiamita (in scrisu) — pentru servitiile si ostenelele sale, dovedite pana acum in favórea Asociatiunei.

Ear' pentru portarea afaceriloru de controloru alu Asociatiunei in locul dlui Bacu se substitue dn. prof. si membru suplentu alu comitetului Ioane Popescu, denumindu-se totudeodata o comisiune in persónele dd. membri ai comitetului Dr. Ioane Nemesiu si Nicolau Cristea, care se esiste la predarea cassei Asociatiunei in primirea substitutului controloru.

§ 14. Secretariulu II. propune, ca din actele Asociatiunei se se tramitia cate unu esemplariu, reuniunii pentru cunoscinti'a patriei (der Verein für siebenbürgische Landeskunde).

Acésta propunere se priimesce din partea comitetului cu acea adaugere facuta la propunerea dlui membru Dr. Vasiciu cá totu cu aceea ocasiune, se se tramita cate unu esemplariu din actele Asociatiunei, si reuniunii scientietoru naturale din patria — (der siebenbürgische naturwissenschaftliche Verein).

§ 15. Secretariulu II. reportéza, cumca dela institutulu c. r. geologicu din Vien'a (k. k. geologische Reichs-Anstalt) s'au tramisu in fólosulu bibliotecii Asociatiunei treidieci si trei volume din cronicelut celuiasi pre anii trecuti.

Se ia spre sciintia, pre longa cea mai caldu-rósa recunoscintia.

§ 16. Secretariulu alu II. reportéza apoi in ordine despre sumele incurse la fondulu Asociatiunei dela siedinti'a trecuta a comitetului pana la cea presenta si anume:

a) dn. librariu S. Flltsch pentru cincii esemplarie din actele adunariloru gen. I, II. si III. dupa subtragerea rabatului de 20% s'au incassatu 4 fl. b) Prin dn. prot. si colectoru Ioane Petricu s'a administratu secretariului Asociatiunei unu Napoleondoru, tacs'a de m. ord. pentru dn. Ioane Panaiotu negociatoriu in Focsiani. c) Prin dn. adm. prot. si colectoru Ioane Metianu s'au tramisu la fondulu Asociatiunei, parte cá taese restante, parte tacs'a pe an. curente 60 fl. d) Prin dn. protopopu si colectoru in Lipov'a Ioanu Tieranu tacs'a restanta de 15 fl. e)

Prin dn. protopopu si colectoru in Nocrichu Gregoriu Maieru tacs'a rest. de 25 fl. f) Dela dn. asesoru de sedria in Mociu Alecsandru Dorabantu pre anii 1864 si 1865 10 fl. g) Dela dn. prot. in Muresiu-Uiór'a Leontinu Leonteanu m. n. 5 fl. h) Prin dn. prot. si colectoru in Lipov'a Ioane Tieranu tacs'a rest. pre anii 1862-3 si 1863-4 10 fl. i) Prin dn. Dr. Atanasiu Siandoru din Aradu, pentru dn. advocatu Lazaru Ioanescu pre an. 1863-4 5 fl. k) Prin dn. prot. si colectoru in Bai'a mare Teodoru Szabó pentru dn. emeritu protop. Georgiu Molnaru 5 fl. l) Deadreptulu la cass'a Asociatiunei a mai incursu cá taese restante sum'a de 35 fl.

Se ia spre sciintia.

Cu acestea s'au incheiatu siedinti'a comitetului Asociatiunei transilvane romane pe la 11¹/₂ óre inainte de amédi.

Petru Manu m. p. Ioane V. Russu m. p.
secretariu II.

BLASIU din 13 Decembre 1863.

Stai asupra cu tempu si fora de tempu,
mustra, cértá, indemna cu tota suferinti'a
si cu invetiatur'a (Ep. S. Ap. Pavelu catra
Tim. II. c. 4, v. 2.

Éca ce poftesce pre'n Apostolulu suu Christosu intemeiatoriulu baserecei nostre de la unu Prepusu si capu baserecescu, precum scimu, ca a fostu si Timoteu Episc. Baseriecei Efesine; si acest'a cu totu dereptulu oa potutu pretende de la acelasi, si o pote de la toti Eppii, cá urmatori ai Apostoliloru, preste totu si de la unulu fiasce carele in specie, ca-ce Eppu. este si pre'n urmare Inspectore si Priveghiatoriu inaltiatu in scaunulu Eppescu cá intr' unu locu de panda, de unde are a priveghia' pentru intregitatea credintiei si a moravuriloru, respingundu cu putere ori si ce atacu in contra celei de antaiu, si mustrandu cu demnitate ori si ce abatere de la norm'a vietii adeveratu crescinesci; capu este, de unde cu mare luare amente are a priveghia', cá nu cumva se se incangrenese membrele, ca-ce atuncea suferu si mai in urma piere si elu de'n preuna; Pastoriu este, si deca Pastoriulu vietinitorialoru necuventatoria are de a responde pentru aceleasi in tota puterea cuventului, cu catu mai vertosu voru avé aceasi detoria Epii.

că Pastori sufletesci ai turmei cuventatorie alui Christosu?

Multa au acesti'a dè a priveghiá, ca precum pecurariulu cercuspectu si ferescce turm'a de locurile mlascinosá, pentru cá se nu se calbegésca, si nu o tiene in locurile sterpe si fora pasiune, cá se nu suferè de fome, intr'asemenea se se ferésca credentiosii de invetiaturile stricate si omoritorie de credinti'a si moravurile credentiosiloru, si cu acelasi zelu se departa dela aceiasi principiale de viétia seci, cari nu le potu sierbi de catu spre ruinare.

Pre'n provocarea s. Apostolu Pavelu catra Eppi. si pre'n datorintiele Episcopesci insirate si póte ca prin ceva si mai multu — se vede ca s'a indemnatu si Ilustritatea s'a D. Eppu. alu Oradei mari a emite catra clerulu Diecesei s'ale una Enciclica seau Pastorale cu datu 1. Nov. 1863, carea o comunicá si cu Blasiulu nu scimu d'in ce punctu de vedere plecandu?

Dicemu, ca nu scimu de'n ce punctu de vedere, si amu adage: pote de'n acel'a alu subordenatiunei catra Escelenti'a s'a Metropolitulu si Capulu Provinciei nostre baserecesci, si in scurtu spre recunoscerea naturale a demnitatii metropolitane din Blasiu, — asia ar' fi, si acest'a s'ar asceptá cu totu dreptulu, pentrucá Ilustritatiei Sale i suntu conosciute canonele Baserecei universali, cari determina relatiunea Eppiloru provinciali catra Metropolitii sui, de ora ce canonele apostoliloru demanda acestea: „Eppii fiasce careia natie se cuvene a conosce pre celu antaiu intre densii, si alu socoti pre elu cá de capu si nimien ceva de prisosu a face etc.*) si acest'a o pretendu canónele sinodoloru urmatórie ecumenice provinciali**); cu tóte acestea inse noi nu potemu crede cumca subordenatiunea ar' fi fostu caus'a cá veni si la noi aceeasi Enciclica, si acést'a nu, ca-ce trist'a esperiintia ne a invetiatu si ne mai invétia inca, cá venerabilulu ordenariatu Magno Varadinense nu numai ca preferesce a conósce alte foruri de instantie cestui alu nostru metropolitanu, de esemplu pe celu strigionianu, dara dupa una pracsá nu numai straina canóneloru baserecesci, si ordenei

*) Can. Ap. 3.

***) Can. 4, 6—7 sin. ecum. I. Can. 2, 3 sin. ecum.—II. Can. 8 sin. ecum. III. Can. 36, si 39 sin. VI. si mai alesu can. 9 a sin. Antiochenu (vedi Pedalionulu).

toturoru forureloru de ori si ce natura esistente, si in contrastu cu insasi nator'a lucrului, si in modu ne esplicabile se redica cá foru censurante peste celu metropolitanu, reducundulu pre acelasi la pusetiunea unui foru protopopescu!?! Nu potemu dara crede, cumca de'n pnotolu subordenatiunei a transmisu II. s'a acea Enciclica si la Blasiu, ci altele voru fi motivele, si acestea: seau cá a voitu se védia, ce parere vomu avé facia cu ea si cum ne va atenge de placutu; or'dóra, ce e mai posibilu si se pote conchide si de'n trens'a, a voitu se ne instruesce, cá pre unii, cari dupa parerea II. s'ale si a altor'a de asemenea idei, suntemu retaciti? Ori si in ce casu inse aibasi efeptulu doritu in urmatóriele observatiuni, ce vomu face la senguratecele parti si ponte, ori, dupa modulu de vorbire mai nou adoptatu, alinee.

In observatiunile nóstre inse nu ne vomu estinde tare cu privire la partea antaia a aceleiasi Enciclice si anumitu cu privire la cele patru puncte aliene primarie, de ora ce partea acést'a este complexulu scurtu alu altei Enciclice papali de 10 Augustu a. c., in carea s.) Parente se plange in cuntra indiferentismului, ce si a versatu veninulu peste Itali'a si peste alte provincii cu urmarile s'ale catu de rele; — ce pre candu sentimu si noi, si condoremu amaru, — la intrebarea ce se nasce, cumca de unde ar' proveni, nu ne indoimu a ne exprime parerea nóstra carea este: cá caus'a ar' fi preá marea eschisivitate a credentiosiloru de la tóte afacerile tienutorie de Basereca, inca chiaru si de la acelea, ce le aru stá in competentia, ori totusi nu aru fi necuviintióse pusetiunei loru, — fora acestea tréca ducase, ca ce noi opinamu asia, éra altii cum voiescu! In acea Enciclica inse mai departe se tractésa despre principatul papale civile, la care éra respondemu in scurtu, cumca Istori'a ne invetia, ca Papii au mai fostu si fora principatu civile, si inca in tempu de ver'o optu secli; — si mai de parte scimu si aceea, cum ca pre acestu tempu a infloritu si Baserec'a atatu internu, pre'n amórea imprumutata, carea incingéa in unire tote partile lumii, si sufocá ori si ce neniri ori atacuri impie, catu si esternu, dandu piéptu potente cu ori si ce neamici externi; pre'n urmare pucinu ne ingrigimu, déca Eppulu Romanu afora de Primate va fi si Domnu Iumescu ori ba. —

Ceva mai multu ne vomu poté intretiené la partea nrmatória, unde aceiasi Enciclica introduce

pre s. Parente Ciprianu vorbindu despre unitatea baserecei in punctele 5—9, de óra ce acestu barbatu mare basarecescu descrie in stilu clasicu unitatea basarecii si auctoritatea primatiale*) Cum le a intielesu inse densulu cele disa in objeptulu acest'a ne invetiamu d'in Istori'a fapteloru lui, de óra ce nu este mai acomodatú mediulocu spre a esplicá cuventele si cugetele cá insusi faptele ; éra din faptele acestui Parente, cari privescu objeptulu nostru, spre a le conósce, e de ajunsu a sei Istori'a dissensioniloru, ce le a avutu acelasi cu Ponteficele Romanu Stefanu si carea spre a lemuri lucrulu mai bene in partile mai esentiali o vomu si produce amesuratu manualului de comunu latitu alu Cl. Domnu Rutenstock**), care continua, in versiune romana : „In cért'a acest'a dup' acei'a s'a mestecatu peste voi'a s'a s. Ciprianu. De orace acelasi tienendu sinodu in 256 in Cartagen'a si intrebatu fiendu pre'n scrisoria de catra Eppii Numidiei, cari se certau intre sene déca Novatianii aru fi a se suscepe (in Basereca) fora botesu? — — — — in numele Sinodului a responsu : nimene se pote botesá afora de Basereca etc. — — — — si candu unii decretulu acest'a l'aru fi reprobatu si aru fi judecatu ca botesulu ereticiloru sese suscepa, s. Ciprianu nu numai s'a plansu amaru pentru acesta dissensione in Epistol'a s'a la Quintu dara intru unu Consiliu nou si mai nmerosu, intr'altelule de nou a adusu pre tapetu si acesta cestiune ; despre carea cei 71 Eppi. cari au fostu de facie au decisu ca: numai unu botesu este, care este pusu in Baserec'a catolica etc. — — — — Celea ce s'au decisu in conciliulu Cartaginense alu 2-lea in privinti'a botesului ereticiloru s. Ciprianu lea inconoscentiata pre'n scrisori Papii Stefanu, probabilu ca eu acelasi prepusu, cá in lucru atatu de momentosu se castige invoirea si aprobarea aceluasi. Dara ce avea la anema n'a dobanditu, ea-ce Papa manian-duse fórte, ca Africanii au trecutu in partea acelor'a, pre cari densulu ia fostu numitu de neamici ai Baserecei catolice, a rescrisu in numele Baserecei romane s. Ciprianu si celorualati Episcopi, reprobandu fórte sententi'a Africaniloru cu respectu la botesulu

eticiloru si aceea o numesce contraria traditiunei, si declara ca nu vá a fi in comuniune baserecésca cu acei'a, cari tienu, ca botesulu ereticiloru ar'fi a se repeti. Capetandu s. Ciprianu si cu partesanii lui scrisórea Ponteficelui Stefanu „de sententi'a mai din ante nu s'au lasatu si respondiendu papii Stefanu, inceputulu traditiunei sale, l'au redusu la Christosu. Acésta epistola intr'atat'a l'a petrunsu pre Stefanu, in catu nu numai a responsu mai amaru cá mai nainte si a numitu pre s. Ciprianu Pseudo-Christu, Pseudo-Apostolu si operariu insielatoriu, dara s'a si despartitu de comuniunea basericésca a africaniloru.“ Acestea templanduse, africanii cugetandu a cercá tóte cá se compuna acesta tempestate, au tramisu soli la Rom'a, cari pacea turburata dupa potentia se o restaurese. Dara Stefanu pre eppii, cari erau in solia nu ia invrednicitu neci de vederea s'a si neci a convorbitu cu ei, cá cu unii, cari ar' fi lipsiti de comuniunea basericeii romane si pre toti cetatianii ia opritu cá se nu le dè neci una curtenire. De unde solii s'au intorsu a casa fora sesi fi plenu misiunea. Dupa acésta, fora indoiéla scriendu si facundu multe, cari tempulu le a nemicitu, s. Ciprianu in an. 256 a tienutu alu treile sinodu din Afric'a, Numidi'a si Mauritani'a, care a fostu mai numerosu de catu cele alalte, „in care au fostu de facie 87 episcopi si nu numai presbiteri si diaconi, dara si cea mai mare parte a poporului, — — — — in urma cu totii si unulu fia carele descoperindusi sentirile liberi au intaritu sententi'a s. Ciprianu, si au judecatu, cá ereticii se se botesu de nou “ —

Ce intielesu ar' avé acestu modu de lucrare a renumitulului Parente Ciprianu, lasu acum judece mai de a menuntulu onoratii DD. lectori ; din partemi inse nu vediu, cá acelu aperatoriu zelosu alu primatului si alu unitatii baserecesci ar' fi tienutu enunciarile Papiloru de infalibile si irreformabile ; nece cá s'ar fi tienutu de assioma „Roma locuta, causa finita est“ si pre'n urmare voindu ne voindu vedemu, cumca acest'a si a intipuitu unitatea baserecei amesuratu altei forme de regimu, dupa carea senguratecii capi baserecesci se si aiba auctoritatea s'a, si cu totii se se supuna fora conditiune decisi-uniloru sinodeloru ecumenice.*)

*) In cartea : De unitate Ecclesiae.

**) Institutiones Historiae Eccl. N. T. cura et studio Iacobi Rutenstock etc. T. I. pag, 373—376.

*) alat si ep. lui catra papa Stefan.

Trecemu inose mai de parte la punctulu seau alinea a 10-a carea ne interesesa pentru cuprensulu suu in modu mai speciale, si anome: nu pucinu curiose ne aparut cuventele Enciclicei din acest'a a-linee, prin cari provóca II. S'a clerulu cá se delonge dela sene invetiaturile eronee despre s. unire, de cari ar' fi: „Ca uniunea ar' stá numai in cele patru puncte enunciate in sinodulu Florentinu etc.“ Acestea ne aparut curióse, pentru-ca prin ele se provóca presbiterii si in scurtu clerulu, cá se reieptese si se negléga actulu celu mai solemn, prin care si au mai datu inca una data dupa desbinare man'a fratiésca ambe basericele, adeca resariten'a si apusen'a; ne pare lucru curiosu si ne miramu mai incolo, ca acum unu episcopu unitu pretinde mai mari sacrificia dela baseric'a nóstra unita, de catu a pretensu si pretende tóta baseric'a catolica, carea pre la capetulu seclului alu 17-le ne a primitu si numai pre longa disele „punte“ in sinulu suu; neci 'si motivésa de ajunsu postulatulu cu aceea, ca „nemene va avé de catolicu pre acela, ce n'ar' tiené dogmele de credentia, cari s'au enunciatu de atunci si se voru enuncia de acum inainte;“ ca-ce in ante de a ne uni noi nu s'au fostu enunciatu dogme de credentia, cari ne ar' fi opritu dela intrarea in baseric'a catolica, era celea ce se voru enuncia de acum despre credentia le vomu suscepe si noi cá membrii basericei catolice; dara o spunemu, ca le vomu suscepe numai cele de credentia (de fide), nu inose si cele disciplinari (candu aceea ne ar' derogá dreptureloru nóstre) si acésta nu, ca-ce cum scimu, candu ne amu unitu, nu s'a poftitu dela noi, si speramu, cumca in interesulu sustarii si prosperarii s. uniri nu se va pofti neci in venitoriu, pana candu e se mai fia desclinire intre baseric'a apusena si resariténa, in cari cum scimu disciplina s'a desvoltatu pre base diverse cu totulu si cá atare s'a santionatu prin viéti'a basericésca de secli si s'a confirmatu prin sinode. Din care punctu de vedere plecandu unii, in modu consecinte pretendu desfacerea casatoriei din punctulu „Adulteriului“ a unei parti, de óra-ce despartirea ori nedespartirea casatoriei in baserica se tiene de unu actu disciplinare, séu e dogma basericei — despre disciplina — care dupa impregiurari in diverse tempuri se póte aplicá si póte fi folositoria in modu diversu. — In care presupunere a nóstra ne intarimu prin pras'a basericei

din cei 8 secli primari*) fi chiaru si din actele sinodului Tridentinu cu respectu la acestu obiectu, fiendu toturoru cunoscutu, cari sunt catu de pucinu versati in istori'a acestui sinodu, cumca sententi'a despre indisolabilitatea casatoriei din punctulu adulteriului, din inceputu s'a fostu enunciatu in modu absolutu, anatemisandu pre toti, cari n'ar' urmá pras'a basericei latine si in specie romane; éra dupa aceea venindu ablegatii venetiani, si observandu, cumca in atare casu s'aru eschide grecii uniti, supusi republicei venetiene, din sinulu basericei, pareatii si au schaimbatu sententi'a in insemnare conditionata in favórea acestora, anatemisandu numai pre aceia, cari ar' inculpá pre baseric'a catolica pentru pras'a s'a! — Acum poftimu se ne convinga cineva, cumca baseric'a ar' face concesioni in adeverurele de credentia in favórea cuiva! pentru-ca noi asia ceva nu scimu se se fia templatu in neci unulu din sinódele cunoscute!

Candu aceeași Enciclica in același punctu alu 10-lea detestésa sinodelo parochiali. tractuali seau protopopesci si, cum le numesce, superintendentiali séu episcopesci, cari amesuratu prasei basericei primarie preste toto,**) si consvetudinei adoptate intr'a nóstra din tempuri imemorabile***) au esistatu la noi in Transilvani'a, si inca precum voiesce acea Enciclica a sci inca ar' fi mai esistendu si de presente; diu, pre candu vedemu acestea detestatiuni, si prin ele ne se revóca in mente demnele de trista aducere amente tempuri bachiane, nu potemu se nu ne esprimamu mai antaio adunc'a dorere a animei, ca nu ne inculpa pre dreptu, de óre-ce la noi inca spre multa dauna spirituale si materiale a poporului nu se practisésa sinodele parochiali, spre ruinarea disciplinei clericale, ordinei si activitatii basericesci se neglegu sinodele tractuali, si in urma spre ruinarea zelului religiosu si a moralitatii credintiosiloru nostri, spre deformarea ritului religiosu alu basericei nóstre, spre sugrumarea disciplinei orientali statorite in si-

*) Schwetz.

**) alat. Tomasinus vetus et nova Ecclesiae disciplina etc. Part. II. L. III. C. LXXIV—LXXVI. Allg-deutsche Real-Encyclopädie.

***) alat. Acte si Fragmente de T. Cipariu pag. 145. Documente istorice etc. pag. 113.

node si santionate si prin pras'a bisericeii de mai bine de una mie de ani ; si in specie „spre umilirea noastră bisericească si inca si nationale au incetatu, si pre longa tota sincer'a noastră dorintia — din ce cauza nu scimu ! — nu mai reinvie sinodele diecesane,“ ori, cum le numesce Enciclic'a, superintendentiali si eppali. — Dara nu ne potemu de ajunsu mirá de asemenea detestationi in una Enciclic'a, carea nu-mai in premisele mai de aprópe nu póte se recomende de ajunsu pre s. Ciprianu si invetiaturile lui, pre candu acest'a in disensiunile sale cu papa Stefanu nu numai s'a radimatu in contra pretensiunileru aceluasi pre sinodu, dara precum vedemu, ca ne spune els. Ruttentock*) in alu treile sinodu pre longa unu numeru insemnatu de eppi si una multime de presbiteri si diaconi a conchiamatu si poporulu ; éra in ep. 6 ne spune, ca pentru negociale bisericesci a adunatu clerulu si acest'a : „Cá cu privire la gubernarea bisericească cele ce le postesce folosulu comune se le potemu periractá cu consultarea aloru catu mai multi(**) — — si alegerea clericiloru neci o facea cu consultarea credentiosiloru, precum insusi marturisesce dicundu : „In ordinarea clericiloru fratiloru ne amu indatenatu a ne consultá mai antaiu cu voi si a ponderá cu consiliu comune moravurele si meritele sengurateciloru.***)

Acésta neconsecintia a Enciclic'ei, ne pune in mirare, — ca de unde — provene ! Mai presupune desu numit'a Enclica in „alinea“ a 10 cumca intre crescinii uniti cu biseric'a Romei s'aru aflá si de acei'a, cari nu ar' tiené pre eppulu romanu de capu si alu bisericeii unite ; noi inse ne indoimu fórté, de se afla ver' unu crescinu unitu de asemenea principia siesi contradicutoria ; cu tóte acestea inse noi o spunem francu, ca subordinatiunea facia cu eppulu romanu cá capulu bisericeii noastre o intielegemu si tienemu amesuratu principialoru desvoltate in biseric'a resariténa, cari determina relatiunea intre eppi

*) alat. mai susu

**) alat. Ep. 75. „Ut quae circa Ecclesiae gubernaculum utilitas communis exposcat tractare simul et plurimorum consilio possemus.“

***) Ep. 5. L. 2. In ordinandis clericis fratres charissimi solemus vos ante consulere et mores ac merita singulorum communi consilio ponderare.

si capulu bisericescu, si acést'a din cauza, ca totu celu ce e sinceru si nu suferé de defeptulu ignorantieii va destinge intre form'a de regimu nu nu mai ce a esistatu din inceputu in tóta biseric'a primaria dara si intre aceea ce s'a desvoltatu in tempurile urmatorie in directiuni diverse in ambe bisericele, adeca apuséna si resariténa. Si inca se o spunemu si mai chiaru : totu cene a lesu catu de pucinu datele istorice despre desvoltarea constitutionei bisericesci si judeca cu mente sanetósa si departata de patemi si predilectiuni a trebuitu se intieléga, cumca Christosu a intemeiatu regimu in biseric'a s'a *) a trebuitu se esperiese inse, cumca form'a aceluasi nu o a determinatu ; ci precum intr'altelu n'a schaimbatu cursulu firescu, unde nu s'a vediatu de lipsa, asia a lasatu si a-ci libera desvoltarea dupa unu cursu naturale ; éra dupa acest'a toti cei pricepetori si sinceri voru marturisi, cumca dela inceputu — cá se ne sierbimu de expresiunile dela formele de regimu civile — form'a de regimulu bisericescu a fostu cum amu dice monarchica inse constitutionale si acest'a catu mai democratea ; care forma in decursulu timpulu si inca incependu de prin seclulu ala 4 si a luatu directiune de monarchico-aristocratico-constitutionale, carea éra si s'a desvoltatu pre de plinu atatu in resaritu catu si in apustu prin seclii a 10 si 11, de candu in ambe partile lumii si a luatu directiune de monarchico-absolutistica, carea nu se a potutu intemeiá in resaritu pre cum se póte vedé ; s'a desvoltatu inse pre deplinu in apusu. — De unde amesuratu formei de regimu desvoltate si ponteficele e indereptatitu a dispune in modu absolutisticu in apusu si in specie in biseric'a latina ; nu inse in biseric'a resariténa, unde form'a acest'a de regimu n'a ajunsu neci una data in viétia, de unde in resaritu influenti'a Papii dopa dreptu si dereptate va poté fi numai amesuratu formei de regimu constitutionale desvoltate in resaritu. — Si acésta forma de regimu constitutionale e chiamarea noastră a o reduce la originalitatea s'a, adeca la democratismulu posibilu, de óre-ce acésta forma se baséna pre principiale religiunei, inse carea depredica asemenea demnitate a toturoru ómeniloru cá a unorú fientie create dupa tipulu si asemenarea lui Dumnedieu, si carea in catu

*) alat. Mat. 18, 18. Ioan. 21 etc.

nu e contrariu binelui spirituale promovésă si ajutoră si binele temporariu in specie nationale ; de-ci dorinti'a noastră ferbinte ar' fi, că spre acestu scopu se 'si unesca pepturele toti eppii provinciei noastre basericesci ; éra nu spre derimarea institutiuniloru folositorie, cari din tempurile vitrege ni le amu scosu că in dinti, că folositorie din punctu de vedere religiosu si nationale ! — —u.

Din archivulu din Berlinu.

Imperatulu Rudolfu, catra marchionele Ioachimu Fridericu. (Trad. din german'a).

RUDOLFU II, din gratia loi Dumnedieu, imperatu alesu alu romaniloru, pururea Augustu.

Inaltu-nascute iubite unchiule si principe-electore! Noi credemu ca veti fi priimitu si din alta órecare sciintia, cumu Michaiu voda din Tiéra-Romanésca, cu unu numeru de óste ce avea pre longa sine, intra in Transilvani'a, si ia fine, dopa o crunta bataia cu cardinarulu Bathory, castiga invingerea.

Fiindu, deci, ca acésta scire s'a confirmatu intru adeveru, tramitiendu numitulu voevodu la imperatésca noastră curte si anume soli, cu relatiune despre totu cursulu acestei intemplari : nu lipsimu a ve comunicá pre lenga acésta, cu tóta buna-vointia, mai multe particularitati din dis'a relatiune, pentru-ca se cunósceți mai cu de a meruntulu acésta stralucita invingere, urmata din deosebita vointia atotu putintelui Dumnedieu, (caruia i se si cuvine pentru acésta tóta laud'a), prin care invingere tierile si provinciile transilvanice au venitu sub puterea noastră, spre mai mare reulu si impedecarea inimicului ereditariu. Incredintiandove despre imperatésca noastră gratia si amicitia. Data in cetatea noastră Pilsen, la a dóua di de Decemvre, anulu un'a mie cinci sute nóue-dieci si nóue, in alu dóue-dieci si cincile anu alu domnirei noastre cá imperatu alu Romaniloru, alu dóue-dieci si optulea cá rege alu Ungariei, si dóue-dieci si cincilea cá rege alu Boemieci.

RUDOLFU m. p. La mandatulu propriu alu maiestatii sale sacre imperiali
B. PEZZEN. KLAINSTRATLL.

Fara indoéla, acésta este cartea imperatésca (litterae ac libelli Augustales) la care face a-

lusiune Bisseliu, cando dice ca imperatulu prin aceste carti „a celebratu intr'unu modu magnificu faptele duclui romanu, ca ra(?) Septemvirii si mai-marii Imperiolui romanu“. Tesauru I, 136.

Scurta insemnare din Relatiunea soliloru romani, cumu Michaiu voevodu si-aduna óstea in Tiéra-Romanésca, si intra in Transilvani'a, si la 28 octovre se batu cu cardinalulu Bathory, longa Sabiiu, si-lu puse in fuga, si catiga bataia, impreuna si tiéra, pentru maiestatea imperatésca.

Indata ce Mihaio Voda se insciintia cu sigurantia din tóte partile, cum cardinalulu Báthory, neconsiderandu asigurările ce facuse catra maiestatea s'a imperatésca si catra elu voevodulu, s'a impacatu cu turcii, precumu acésta evidentu resulta din correspondintiele cele prinse ale cardinalului, scrise de mana lui propria, si care acum se afla in manile maiestatii sale imperatésce; si eum a cercatu cá Mihaio Voda, incungiuuratu, de o parte de turci, de alta de moldoveni si de tatari, si de elu cardinalulu, se fia tradatu in manile turciloru: Mihaio, sub pretestu ca ar' voi se face o excursiune preste Dunare in tierile turcesci, 'si aduna óste din tóte partile la Bucuresci, unde este resiedintia in Tiéra romanésca; la 16 Octombre misca inainte, si la 17 ajunse la Ploesci in Transilvania (sic). A-ci se adunara mare multime de ómeni impregiurui, mai cu séma secui, cu carii stetuse in intielegere de mai nainte. De a-ci 'si impartu óstea in trei parti: Brasiovulu se supuse in curendu. De asemenea i se supunea toti pretutinde pre unde ajungea. Aflandu cardinalulu de acésta, nu voia se crédia, graindu cu despretiu de Mihaio Voda, si staruindu cá se se pedepsésca cu mórte acei ce respandescu asemini sciri false si mai cu neputintia; dar dopa ce Mihaio Voda inainte, si la 26 Octovre si unira lenga Sabiiu cele trei divisiuni ale sale care erà fórté tari, si se asiediara in castre pre campulu Talmaciului, in distantia de dóue milari dela cetate, cardinalulu Bathory tramise la Mihaio voevodu pre nunciulu apostolicu Malaspina, impreuna cu alti doi soli, anume Moise Szekel si Bogathy, spuindu, ca ar fi poronca seriósă dela Majestatea imperatésca, cá voevodulu se se întórca inderetu, si se lase Transilvania in pace. Nunciulu apostolicu nu lasà nici unu mediulocu neincercatu, spre

a indupleca la acésta pre voevodulu. Dar dupa ce voevodulu a cercatu se védia si elu acea poronca imperatésca, ér nunciulu si cei doi soli 'i disera ca poronca nu o are avé la densii, ci ca ar fi in manile cardinalului: atunci voevodulu lear fi respunsu, ca elu ar avé in sinu-i o alta poronca dela Majestatea imperatésca, care o va si urma, si va face prin acésta servitie credintióse Majestatii Sale. La acésta nunciulu incepu sa-lu róge cu totu de a dinsulu si pentru numele lui Dumnedieu, ca in acea di, adeca 27 Octovre, se inceteze armele, magulindulu ca cardinalulu Bathory are se segandésca mai bine, cá se nu se verse sange crestinescu. Dar dupa ce vediu, ca cardinalulu nu-i trimete respunsu ca va fi credintiosu Majestatii imperatesci si ca se va lasa de planurile sale; si ca nunciu apostolicu se întórce si a dóua di, adeca la 28 Octovre, fara de nici o isprava, si numai cu vorbe multe, si ca se incerca alu tine numai pre locu in nelucrare: Mihaiu 'lu trimise in partea de inderetu a castreloru sale unde avea pre fiu-seu, ca se stea acolo pana la alta deslegare, dicundui ca, se va vede indata, cine este credinciosu Maiestatii imperatéscei si crestinetatii intregi. Dupa acésta, invocandu de trei ori numele lui Isus, se puse in miscare asupra cardinalului care se asiediasc cu óstea sa in distantia numai de unu patrariu de milu, si se batura dela 9 ore diminétia pana la 4 ore dupa média-di. Cardinalulu se tinu ca la vro jumetate de ora, si appi prinse fuga, éra voevodulu castiga bataia si totu campulu luptei. Cardinalulu inca avea óste destulu de numerosa, dar cea mai mare parte ómeni dela tíera strinsi in pripa. 2927 trupuri dela transilvani morti se numeraru pre campulu de lupta, 1000 fura prinsii vii, intre carii Casparu Cornis si Georgiu Ravasdi, si unu Vath pre care voevodulu dete ordine ca sa-lu taie indata, numerulu celorlu vulnerati nu se scie inca; si érà se cadia mai multi transilvani daca nu se supunea indata dupa fuga cardinatulei, cerendu ertare. Din partea Romanului n'au cadiutu preste 200 insi, si cam totu atati raniti. Romanulu, dupa castigarea bataii, a luat prada castrele transilvaniloru, aici gasira 45 tunuri, mari si mici, cai, corturi, si nu pucini bani gata.

Dupa aceea voevodulu pleca la Alba-Iulia, si inainte de a ajunge acolo, 'i venira intru intimpinare magistratulu si cetatianii, si-lu priimira cu daruri, si cu mare pompa 'lu petrecura in cetate. Aci, precumu si in tóte cetatile sasesci, urmara multe salve de bucuria, si mari daruri se oferira lui Mihaiu Voda de catra toti.

Voevodulu trimise mai multe mii de ómeni se

urmarésca pre cardinalulu pre tóte drumurile; si dupa sciintiele de pana acumu, se crede ca tieranii romani l'aru fi ucisu intra muntii despre Moldovia, si iarú fi adusu capulu impreuna si sabia la Alba-Iulia.

Clusiu lu se areta la inaeputu cu óre-care nesupunere. De asemenea si Gherla, Cetatea-de-pétra si Hustulu. Dar dupa ce Mihaiu Voda trimise la Clusiu si Gherla o parte a óstei sale, éra Cetatea-de-pétra o incungiura prin comandantele Majestatii sale dela Satmaru, tóte aceste locuri si cele mai de frunte inartituri se supusera Majestatii sale; de asemenea se supuse Majestatii sale imperatesci si fratele cardinalului, Stefan Bathory, la 17 Novembre, cu femee si cu copii cu totu, impreuna si castelulu Simleului. Astufeliu, totu pamentulu Transilvaniei, si afara din Transilvant'a, in Ungari'a, partile ce inainte de acésta s'au fostu roptu de catra corón'a ungerésca, din deosebita vointia a lui Dumnedieu s'au coprinsu éراسi pentru corón'a Ungariei si pentru Maiestatea S'a imperatésca. „Tesaurulu de Monumente“

DÓUE FLORI.

Intr'o mica gradinióra
Mandra cá unu paradisu,
Stá o rosa si o vióra
Sub unu pomnu de ciparisu;
Si scutite amendóue
De acelu arbore frumosu,
Diu'a 'n caldu, nóptea la róua
Impleau locul de mirosu;
Ér' cu mandr'a loru colóre
Ce tragea catra zenitu,
Opriau insusi si pre sóre
Susu pre ceriulu inboltitu.
Lun'a susu pe ceru cu stele
Si lucéferulu de focu,
Cu sete privindu la ele
St'au cu nopti intregi pre locu;
Inse éca odeneóra
Numai catu au infloritu,
Ventulu celu de primavéra
Intr'o di le a vesceditu! —
Aveti grigia dar', romane!
De ai vostri fiu, ce-su tinerei,
Si i paziti ve rogu mai bine
Se-nu patia asia si ei!
Cá acelu ventu cu rea suflare,
Ce pre flori le a vesceditu,
De alu loru ramu se bate tare,
Se treaca ne pomenitu!!

I. Popu.